

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

а также более бедные страны: Азербайджан (88 место). Остальные страны с уровнем дохода ниже среднего также показали относительно высокие результаты. Все они находятся в середине рейтинга: Украина (60 место), Армения (69 место), Грузия (73 место).

Заключение. Мировой опыт показывает, что устойчивое развитие производства в большей мере зависит не от имеющихся ресурсов, а от инновационного характера производства. Успешность внедрения во внешнюю высокотехнологичную рыночную среду определяется наличием в компании инновационного менеджмента, представители которого могут быстро реагировать на непрерывные изменения. Инновации возникают не только в сфере высоких технологий с участием изобретателя или предпринимателя, они могут возникнуть и при создании или реализации низких технологий, продуктов или услуг. В результате инновационной деятельности рождаются новые идеи, новые и усовершенствованные продукты, новые или усовершенствованные технологические процессы, появляются новые формы организации и управления различными сферами экономики и ее структурами. Инновационная деятельность является мощным стимулом, который помогает преодолеть спад, обеспечить структурную перестройку и насытить рынок разнообразной конкурентоспособной продукцией.

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ:

1. Антонюк Л.Л., Поручник А.М., Савчук В.С. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: Моногр. – К.: КНЕУ. 2003. – с. 342 – 351.
2. Соловьев В.П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике.-Киев – 2004.-С. 558.
3. World Economic Forum, 2011. The Global Competitiveness Report 2011—2012.
4. World Economic Forum: The Global Competitiveness Report 2010 – 2011.

РЕЗЮМЕ

Найбільш актуальними в даний час є питання формування інноваційної економіки, що дозволяє зменшити залежність рівня і темпів економічного і соціального розвитку країни від одержуваних доходів внаслідок експорту сировинних ресурсів. Найважливіше значення в побудові інноваційної економіки, і забезпечення конкурентоспроможності та національної безпеки країни має і орієнтація на використання власних конкурентоспроможних наукових знань, що зміцнює і розвиває національну інноваційну систему. Таким чином, в науковій статті було проведено загальний аналіз особливостей інноваційного розвитку країн в умовах глобалізації.

Ключові слова: інноваційний розвиток, конкурентоспроможність, глобалізація.

РЕЗЮМЕ

Наиболее актуальными в настоящее время являются вопросы формирования инновационной экономики, что позволяет уменьшить зависимость уровня и темпов экономического и социального развития страны от получаемых доходов вследствие экспорта сырьевых ресурсов. Важнейшее значение в построении инновационной экономики, и обеспечении конкурентоспособности и национальной безопасности страны имеет и ориентация на использование собственных конкурентоспособных научных знаний, что укрепляет и развивает национальную инновационную систему. Таким образом, в научной статье был проведен общий анализ особенностей инновационного развития стран в условиях глобализации.

Ключевые слова: инновационное развитие, конкурентоспособность, глобализация.

SUMMARY

The questions of innovative economy are the most relevant at present time, as they allow reducing dependence of the level and pace of economic and social development of the country on the income received as a result of exports of raw materials. Focus on the use of the acquired competitive scientific knowledge is crucial in forming an innovative economy and ensuring competitiveness and national security which strengthens and develops the national innovative system. Thus, a general analysis of the features of innovative development of the countries under the influence of globalization has been conducted in the scientific article.

Keywords: innovative development, competitiveness, globalization.

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Лейн А.А., здобувач кафедри міжнародної економіки Маріупольського державного університету

На сучасному етапі світового розвитку, регіональна взаємодія між державами виникає з метою соціально-економічного розвитку, прогресивних структурних змін в економіці країн-партнерів (регіонів), створення передумов для ефективного господарювання та зростання добробуту [1, с.69]. Важливим моментом є комплексний аналіз регіональних інтеграційних процесів між окремими країнами світу, що характеризуються різним ступенем глибини та швидкості [2, с.82]. Інформаційну базу з даної проблеми складають наукові праці зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як: О.Булатова, Є.Винокуров, К.Григорян, І.Гурова, А. Лібман, Ф. де Ломбарджі, Т.Кальченко та ін. [1-4], методологічні розробки ООН, ЮНКТАД, ОЕСР та інших міжнародних організацій. У зв'язку із значною кількістю методичних підходів до аналізу процесів регіональної інтеграції, які містять значну кількість показників, є потреба їх систематизації, що дозволить підвищити якість оцінювання.

Метою статті є систематизація сучасних методичних підходів до системи оцінювання регіональної економічної інтеграції.

В сучасних економічних дослідженнях для оцінки інтеграційних процесів найчастіше використовуються певні статистичні елементи як кількісного, так і якісного характеру, що формують загальну систему показників економічної інтеграції. У зв'язку із зростанням важливості внутрірегіональної торгівлі паралельно з індикаторами глобальної інтеграції до досліджень включають ряд показників (абсолютних, відносних, структурних та ін.) для вимірювання регіональної економічної інтеграції, які представлено в таблиці 1 [5, с.198-200;6]. Окрім класифікації індикаторів за стадіями інтеграції, дана система вирізняється мінімальним складом змінних при збереженні системності та комплексності статистичного опису найбільш важливих аспектів інтеграційного процесу. Кількісні індикатори необхідні для оцінки розвитку цього процесу, порівняльного аналізу регіонів та країн, виділення основних тенденцій розвитку та динаміки макроекономічних показників регіональної інтеграції, однак вони є менш ефективними ніж якісні індикатори, що використовуються для більш обґрунтованого аналізу процесів інтеграції (оцінка впливу інтеграції на економіку країн, що інтегруються).

статистичні довідники міжнародних організацій: 1) проект ОЕСР «Вимірювання глобалізації» [7]; 2) спеціальна програма Університету ООН «Порівняльні дослідження регіональної інтеграції» [8]; 3) система індикаторів Євразійської інтеграції ЄАБР [3]; 4) статистичні видання Світового банку «Індикатори світового розвитку» [9]; 5) методологія статистичних довідників UNCTAD, WTO, EUROSTAT та ін.[10-12].

В дослідженнях Світового банку використовуються такі основні групи індикаторів світового розвитку, що характеризують⁹:

І. глобальні інтеграційні зв'язки

І.Інтеграція в світову економіку:

- зовнішньоторговельний оборот (по відношенню до ВВП);
- експорт та імпорт послуг (по відношенню до ВВП);
- різниця в темпах зростання реальної торгівлі та реального ВВП;
- сукупний рух приватного капіталу (по відношенню до ВВП);

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

- чистий відтік і приплив прямих іноземних інвестицій (по відношенню до ВВП);
- міграційне сальдо;
- міжнародні грошові перекази працівників (по відношенню до ВВП);

Таблиця 1.

Категорія	Показник	
	Абсолютні	Відносні
Загальна	<ul style="list-style-type: none"> • число країн-учасниць; • чисельність населення країн-учасниць; • розміри економік країн-учасниць (ВВП); • сукупний експорт / імпорт; 	<ul style="list-style-type: none"> • відносні розміри економік країн-учасниць (частка в ВВП); • частка населення угруповання в населенні світу; • рівень соціально - економічного розвитку (ВВП на душу населення); • темпи економічного розвитку (темпи приросту ВВП); • частка в світовому експорті / імпорті;
Товарів та послуг	<ul style="list-style-type: none"> • обсяги внутрірегіональної торгівлі; 	<ul style="list-style-type: none"> • частка внутрірегіональної торгівлі в загальній торгівлі угруповання; • інтенсивність внутрірегіональної торгівлі; • концентрація внутрірегіональної торгівлі;
Факторів виробництва	<ul style="list-style-type: none"> • обсяг внутрірегіональних ПП; • чисельність внутрірегіональних мігрантів; 	<ul style="list-style-type: none"> • частка внутрірегіональних ПП; • частка внутрірегіональних мігрантів; • концентрація внутрірегіональних ПП;
Статичні показники	<ul style="list-style-type: none"> • бюджетний дефіцит; • зовнішній борг; 	<ul style="list-style-type: none"> • відношення бюджетного дефіциту до ВВП; • відношення зовнішнього боргу до ВВП;
Динамічні показники	<ul style="list-style-type: none"> • синхронізація та кореляція економічних циклів (темпи приросту ВВП); • конвергенція темпів інфляції; • конвергенція процентних ставок; • динаміка валютного курсу. 	

В сучасній економічній науці значну роль у статистичному аналізі інтеграційних процесів відіграють аналітичні доробки та *II. Регіональні інтеграційні зв'язки:*

- сукупний експорт;
- внутрішній експорт;
- відсоткова частка в світовому експорті;
- відсоткова частка внутрішнього експорту торгових блоків в їх сукупному експорті;

III. Торгова інтеграція:

- відношення сукупної торгівлі товарами та послугами до ВВП;
- відсоткова частка внутрішнього експорту торгових блоків в їх сукупному експорті;
- відсоткова зміна частки країни у світовій торгівлі;
- сукупна частка країни на світових ринках товарів і послуг;
- торговий баланс, зовнішньоторговельний баланс і баланс послуг по відношенню до ВВП;
- баланс зовнішньої торгівлі товарами по відношенню до ВВП;

IV. Індикатори світової торгівлі:

- експорт (імпорт) товарів і послуг;
- товарний експорт (імпорт);
- сільськогосподарський експорт (імпорт);
- несільськогосподарський експорт (імпорт);
- експорт (імпорт) продукції добувної промисловості та мінерального палива;
- експорт (імпорт) послуг;
- експорт (імпорт) транспортних послуг;
- експорт (імпорт) інших послуг;

Система індикаторів, яку використовує Євразійський банк розвитку для аналізу євразійської інтеграції, дозволяє надати оцінку інтеграції ринків, конвергенції економічних систем[3]:

I. Інтеграція ринків:

- частка внутрірегіональної торгівлі в сукупному зовнішньоторговельному обороті;
- частка внутрірегіональної торгівлі в сукупному ВВП регіону;
- частка трудових мігрантів регіону, що працюють в інших країнах (в сукупному населенні регіону);

II. Конвергенція економічних систем:

- ВВП на душу населення;
- темпи зростання ВВП за рік;
- середня ставка по депозитах (середня ставка по кредитах);
- частка витрат консолідованого бюджету у ВВП;
- частка зовнішнього боргу у ВВП;
- темпи зростання курсу національної валюти до долара США за рік;
- середньорічний рівень інфляції.

Особливим є той факт, що більшість підходів до системи оцінки процесів регіональної інтеграції зосереджено саме в торгово-економічній сфері, тому головним показником виступає торгівля. Отже, існує значний обсяг аналітичної інформації про регіональні інтеграційні блоки і географічні групи, що дозволяє розвивати методичні підходи до оцінювання процесів регіональної економічної інтеграції, їх ефективного моніторингу. Основні індикатори, які використовуються міжнародними організаціями для дослідження торговельної складової процесів глобальної та регіональної інтеграції систематизовано в таблиці 2.

Таблиця 2.

Показники розвитку регіональної торгової інтеграції			
Методологія	Показник	Формула	Характеристика
ОЕСР	Внутрішній експорт регіону	$X_{Intra}^n = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n X_i^j$	X_{Intra}^n - внутрішній експорт регіону; X_i^j - експорт країни всередині регіону, тобто в інші країни j даного регіону ($i \neq j$).

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

	Зовнішня регіональна торгівля	$X_{Extra}^n = \sum_{i=1}^n X_i^{World} - X_{Intra}^n$	X_{Extra}^n - зовнішній експорт регіону; X_{World}^n - сукупний експорт кожної країни регіону, включаючи торгівлю всередині регіону та за його межами.
	Частка регіональної торгівлі в світовій торгівлі	$\frac{X_{Intra}^n}{X_{World}^n}$	відношення внутрішнього експорту регіону до світового експорту.
	Експортна ринкова частка	$\frac{X_{Extra}^n}{X_{World}^n}$	відношення зовнішнього регіонального експорту до світового експорту.
ЮНКТАД	Доля внутрі-регіональної торгівлі в загальній торгівлі	$\frac{X_{AA} + M_{AA}}{X_A + M_A}$	Відношення регіонального експорту та імпорту регіону до сукупного експорту та імпорту регіону.
	Індекс інтенсивності внутрі-регіональної торгівлі	$\frac{X_A + M_A}{X_W + M_W - (X_A + M_A)}$	X_W и M_W - світовий експорт і імпорт
	Індекс інтенсивності регіональної торгівлі	$RTI = \frac{\frac{X_{AA} + M_{AA}}{X_A + M_A}}{\frac{X_A + M_A}{X_W + M_W - (X_A + M_A)}}$	RTI - індекс інтенсивності регіональної торгівлі; X_{AA} и M_{AA} - регіональний експорт та імпорт регіону А; X_A и M_A - сукупний експорт та імпорт регіону А; X_W и M_W - світовий експорт і імпорт.
	Індекс концентрації	$H_i = \frac{\sqrt{\sum_{j=1}^n \left(\frac{x_{ij}}{X_i}\right)^2} - \sqrt{\frac{1}{n}}}{1 - \sqrt{\frac{1}{n}}}$	H_i - Значення індексу концентрації продукту і X_{ij} - вартість експорту та імпорту j країни продукту і; $X_i = \sum_{j=1}^n x_{ij}$; n - максимальна кількість окремих економік.
	Індекс структурних змін	$I_i = \frac{\sum_j S_{ij}^1 - S_{ij}^0 }{2}$	I_i - значення індексу структури продукту і; S_{ij}^0 - частка торгівлі продукту і для країни j в 1995 році; S_{ij}^1 - частка торгівлі продукт і для країни j у відповідних роках.
	Індекс диверсифікації	$S_j = \frac{\sum_i h_{ij} - h_i }{2}$	h_{ij} - частка продуктів і в загальному обсязі експорту та імпорту країни або групи країн j; h_i - частка продуктів і в загальному обсязі експорту або імпорту світі.
	Відсоткова частка ВВП	$GDPS_i = \frac{GDP_i}{GDP_w} \times 100$	GDPS _i - частка ВВП регіону у валовому світовому продукті; GDP _i - ВВП регіону; GDP _w - валовий світовий продукт.
Програма університету ООН UNU-CRIS	Частка населення регіону в населенні світу	$POPS_i = \frac{POP_i}{POP_w} \times 100$	POPS _i - частка населення регіону в населенні світу; POP _i - населення регіону; POP _w - населення світу.
	Внутрішній зовнішньоторговельний оборот регіону	$IT_i = \sum_{a,b \in i, a \neq b} T_{a,b}$	IT - внутрішній зовнішньоторговельний оборот регіону; $T_{a,b}$ - двостороння торгівля між країнами а і b в рамках регіону.
	Частка внутрішньої торгівлі регіону в сукупному зовнішньоторговельному обороті	$ITS_i = \frac{IT_i}{T_i} \times 100$	ITS _i - частка внутрішнього зовнішньоторговельного обороту; IT _i - внутрішній зовнішньоторговельний оборот; T _i - сукупний зовнішньоторговельний оборот регіону.
	Зовнішня торгівля регіону	$ET_i = \sum_{a \in i} T_{a,ROW}$	ET _i - зовнішня торгівля регіону; $T_{a,ROW}$ - зовнішньоторговельний оборот країни а з країнами за межами регіону
	Інтенсивність внутрішньої торгівлі регіону	$ITII_i = \left[\frac{IT_i}{T_i} \right] \left[\frac{T_i}{T_w} \right]$	ITII _i - індекс інтенсивності внутрішньої торгівлі регіону; IT _i - внутрішній зовнішньоторговельний оборот регіону; T _i - сукупний зовнішньоторговельний оборот регіону; T _w - світовий товарообіг, що включає світовий експорт і імпорт.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Індекс симетричної торгової інтроверсії	$STJ_i = \frac{\frac{HITI_i}{HETI_i} - 1}{\frac{HITI_i}{HETI_i} + 1} = \frac{(HITI_i - HETI_i) / (HITI_i + HETI_i)}$	<p>$HITI_i$ - гомогенний індекс інтенсивності внутрішньої торгівлі; $HETI_i$ - гомогенний індекс інтенсивності зовнішньої торгівлі регіону.</p>
Гомогенний індекс інтенсивності внутрішньої торгівлі регіону	$HITI_i = \frac{\left[\frac{IT_i}{T_i} \right]}{\left[\frac{ET_i}{T_w - IT_i} \right]}$	<p>IT_i - внутрішній зовнішньоторговельний оборот регіону; T_i - сукупний зовнішньоторговельний оборот регіону; T_w - світовий товарообіг, що включає світовий експорт і імпорт. ET_i - зовнішня торгівля регіону;</p>
Гомогенний індекс інтенсивності зовнішньої торгівлі регіону	$HETI_i = \frac{1 - \left[\frac{IT_i}{T_i} \right]}{1 - \left[\frac{ET_i}{T_w - IT_i} \right]}$	

*Джерело: складено автором за даними: [1,с.61;2,с.83-85;5, с.198-200;13-14]

Таким чином, можна говорити про значний обсяг методичного матеріалу для вимірювання регіональної економічної інтеграції. Велику базу статистичного матеріалу формують міжнародні організації, кожна з яких має власну методично - розроблену систему індикаторів, що в певній мірі характеризує інтеграційні процеси (глобальні, регіональні). Проте, більшість з них характеризується однорідними властивостями, а саме: по-перше, містить найбільш ефективний механізм стиснення доступної інформації про будь-яке регіональне угруповання; по-друге, дозволяє розрахувати інтеграційні показники ефективності інтеграційних процесів; по-третє одночасно виконує комплексний аналіз та систематизацію статистичного матеріалу, що дає змогу обґрунтовано оцінити ефективність регіональної економічної інтеграції.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Гурова И.П. Измерение глобальной и региональной торговой интеграции/ И. П. Гурова // Евразийская экономическая интеграция. - 2009. - № 3. - С. 60-73
2. Булатова О.В. Методичні підходи дослідження торгово-економічної складової регіональних економічних процесів / О.В. Булатова // Проблеми і перспективи розвитку співдружества між країнами Юго-Восточної Європи в рамках Чорноморського економічного співдружества і ГУАМ. Збірник наукових трудов. – Стамбул-Донець: ДонУ, РФ НИСИ в г. Донецьке, 2010. - С. 82-86
3. Винокуров Е. Ю., Либман А. М., Ломбарджи Ф., Максимчук Н. В.. Система індикаторів євразійської інтеграції – Алматы, 2009. – 160с.
4. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: методологія системних досліджень: Монографія. – К.: КНЕУ, 2006. – 248с.
5. Measuring Globalisation: OECD Handbook on Economic Globalisation Indicators 2005. [Електронний ресурс]. – 235р. - Режим доступу: <http://www.observatorio-construccion.com/ficheros/cee13d7dabaa2832808af23bb2a815a6.pdf>
6. Григорян К.Г. Система індикаторів регіональної економічної інтеграції // Російський економічний інтернет-журнал [Електронний ресурс]: Інтернет-журнал АТиСО. — М.: АТиСО, 2012 —. — № 0420600008. — Режим доступу: <http://www.e-rej.ru/Articles/2012/Grigorian.pdf>
7. OECD Economic, Environmental and Social Statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oecd.org/document/0,3746,en_2649_201185_46462759_1_1_1_1,00.html
8. Comparative Regional Integration Studies (UNU-CRIS) Annual Report 2008. Brugge, Belgium: United Nations University-Comparative Regional Integration Studies, 2008. – 37p.
9. World Development Indicators. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/all>
10. UNCTADSTAT Methodology and Classification [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctadstat.unctad.org/UnctadStatMetadata/Classifications/Methodology&Classifications.html>
11. WTO International Trade Statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its_e.htm
12. EUROSTAT METADATA/ CONCEPTS AND DEFINITIONS [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LST_NOM&StrGroupCode=CONCEPTS&StrLanguageCode=EN
13. UNU-CRIS (2007a) Technical notes. Regional Integration Knowledge System. Symmetric trade introversion index (STJ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cris.unu.edu/riks/web/data/show>
14. Regional Integration Knowledge System (RIKS) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.cris.unu.edu/uploads/Technical_notes_may_2008.doc

РЕЗЮМЕ

В статті розглянуто методичні підходи, які використовують міжнародні організації для оцінки регіональної економічної інтеграції.

Ключові слова: регіональна економічна інтеграція, міжнародна організація, показники розвитку інтеграції.

РЕЗЮМЕ

В статье рассмотрены методические подходы, используемые международными организациями для оценки региональной экономической интеграции.

Ключевые слова: региональная экономическая интеграция, международная организация, показатели развития интеграции.

SUMMARY

The article dwells on the methodological approaches used by international organizations to estimate regional economic integration.

Keywords: regional economic integration organization, indicators of integration.